Zubiri'tar Iñaki, Olerkari

Zer ete da olerkari izatea? Bertsoak osotzea soil-soil? Ori baiño geiago, nire eritxiz. Gure arimearen indar bik jokatzen dabe olerkigintzan: adimenak eta naimenak. Eta indar biok guztiz emonkorrak dira, alkar artu, eio ta sustaturik, posi-lan bikaiñak eskintzen dauskuezanak; batak gauzak ezagutu daroaz eta besteak maite izan, eta bion alkar ezagutze ta maitatzez, biok —buruak eta biotzak— barru daben alkar-experientzi sendo ta gatsuz, sekulako poesigintzan daragoioe.

Adin-biotzez orniduak gara guztiok. Baiña guztiok ez gara poeta, ez gara olerkari. Zergaitik? Zer daroagun barru ez dakigulako; eder-teknikaren zentzunik ikasi ez dogulako. Gure arimak sorturiko semeak zertaz eta zelan soñekotu ez dakigulako. Hölderlin doixtar olerkari biziak «olerkitsu bizi dala gizona», iñoan. Egia ete? Bai ta ez. Alde aundia, troka batetik besterakoa, dago gizaseme batetik bestera. Guk lurralde eder bat daukagu, mendi, ibar, itxaso... Baiña gizonon artean, onen bizkieratik arenera diferentzi izugarria dakust. Zuk be bai noski. Bizia askoz ederragoa litzateke lore artean bizirik, arantz artean baiño.

Sarri, tamalez, barru ta kanpo zer daroagun eta daukagun konturatu barik urrats dagigu bidean zear. Batzuk bizitz erdirantza itxartu oi dira: Dante, uste danez, bere bizitz-erdirantza asi zan *Jainkozko Antzerkia* idazten. Beste batzuk geroago. Ori gertatu jako emen aitatu nai dodan olerkariari be, au da, Zubiri'tar Iñaki'ri. Naiz-ta gaur Bilbo'ko «Euskeralzaleak» alkartearen buru izan, bere urteak ditula, ez da euskal idazle lez ezaguna. Txarto diñot, idatzi izan dauz artikuluak eta ba-ditu liburuak be argitara emonda, «Oroitzak» eta beste bat, polito biribilduak. Ezin esan, beraz, ain ezaguna ez dogunarren, euskal idazle ez dogunik.

Eta olerki-barrutian, ezer egin ete dauskugu? Baita. Aurten, ots, 1982'nko jorraillaren 24'an, Eibar'en «Euskerazaintza»-ren batzarrean giñala, «Bidari» izengoitiz izenpeturik, «Bidetik Amesetan» deritxon olerki-liburuaz atsegindu ginduzan. Gitxien uste dan bide-kurutzan erbiak zapart. 96 orrialde ditu liburuxka orrek, 41 olerkiz astun. Gai-mordoa darabil, atsegiñak oso. Rimaz eta neurriz, obeto ezin. Pentsamentu dotoreak eta jantzia be txairoa. Barriro diñotzut: atsegiñak!

1982'GNEKO «OLERTI EGUNA»

Dakizuenez, aspalditik ospatzen dogu, 1959'tik ain zuzen, Olerti Eguna emen Larrea'n Bizkaiko erdi-une lez dogun leku eder-eder onetan. Lenengo urteetan batez be, jente asko oneratzen zan, gerora pizkat urritu bada be. Nor-geiagoka bat iragarri izan da aurretik, olerki-batzaldi bat. Baita gure olerkariak pozik esku artu be! Beste batzaldietan baiño poesi geiago beti aurkeztu izan da gure sariketetan, iñoiz eldu dira euneraiño be artu doguzan olerkiak. Ondoren «Olerti» aldizkarian argitaratzen ziran lanok, eta akulu bizia zan euskal olerkarientzat; ez da geiegi esatea, gaur euskal olerkaritzan zerbait diranak, danak ez ba'dira be, geienak, ementxe, Olerti'n ezaldu dabezala euren lan baliotsuak.

Konkurtso au iru zatitan banandua izan da beti: I. Lirika sailla; II. Poema sailla, eta III. Bertsolari sailla. Iru saillok ondo beteak geratzen ziran. Baita aurten be. Adimen argiz, irudimen azkar eta biotzondoz jori sentitzen ziranentzat, or lirika arloa; poema zaleak, barriz, urtez urte kementsu agertu izan dira, batez be legazpiarrak; eta bertsolariak emen eukien sail ederra eurentzat itxia.

Maikoak edo lanak ikusi ta aztertu dabezanak, txandaka egin izan dabe geienbat: igaz irabazi ebanak eta aurten irabazi dabenak egin bearko dabe epai-maiko datorren urtean. Luis Arostegi ta Balendin Aurre-Apraiz izan dira aurten, ni idazkari izanik. Ospakiro esaniko alkar meza nagusiaren ondoren, sariak emotea egin genduan. Iru lan ziran saritu bearrak: «Neskato itsua» lirika saillean, «Baso oiartzuna» poematan eta «Eztingintza» betso-saillean. Edegi ziran idazki-azalak, eta Zubiri'tar Iñaki genduan «Neskato itsua»-ren egillea, Beloki'tar Agustin «Baso oiartzuna»-rena eta Eusebio Erkiaga «Eztigintza»-rena. Jarraian, maikoak banazean emondako eritxi beziak irakurri ziran. Eta olerki sarituak.

Gero, aurretik ebatzita egoanez, Deba'ko euskal idazle jator «Tene»-ri omenaldia. Ontarako folio zabal nasai bi irakurri nituan nik aren bizitza eta olerki lanak aztertu ta azaldurik. Datorren urtean be, beste ainbeste egin gurarik, izan batzuk aitatu ziran —M. Zarate, J. Eguzkitza, E. Erkiaga...), eta azkenez E. Erkiaga'rekin geratu giñan. 1983'an, beraz, Jauna lagun, E. Erkiaga jauna omenduko dogu Olerti Egunez.

«NESKATO ITSUA»

Besteak beste, Zubiri goratzen dogun ezkero, azter daigun pizkat onen olerki-lana aurtengo sariketan lenengo saria jaso ebana. 15 estrofa daukaz, 9 lauko eta 6 iruko. Bederatzi ta amar silabakoak dira bertsorik geienak, naiz-ta lege ziurrik euki ez: ez jakon oni jaramonik egin. Rimaz laukoetan bigarrenak eta laugarrenak daroe azken oskidea; irukoak, ostera, lenengoak eta irugarrenak. «Olerkoia, baina ez ain ondo idatzia. 4 puntu», diño lenengo epailleak, eta bigarrenak: «Klasiko! Lauxeta ta Lizardi gogoratzen: «iturri gardena», «Laizeari itandu»... Onela gai ta azalaren bitartean: «iñontzeko alaba antzekoa», «suzmur orlegizko jorana»...

Neskato bat iruditzen dau olerkariak. Bakarrik dago neskatoa, arratsaldeko argi geldian. Ikuspegi zoragarria dau aurrez-aurre, baiña ez dau ezer ikusten; itsua da gaixoa, bere begiak ez dauke indarrik ezer ikusteko; zabalik daukaz, baiña ez dabe zabaldiko ederra ikusten; agor dagoz, idor, ildako artizarra iduri. Utsari begira neskatoa. Olerkaria urreratu jako, eta aren zoriaz biotz-mindurik, onela kantatzen dautso:

«Baserriko bitxi kutuna
jaiotzetik laztan itsua,
aizeari itaundu egiozu
ikusten ez dozun mundua».

Egia, neskatoak sarri itaundu dautso aizeari zelakoa dan mundua, koloreak, zugatzak, bere gurasoak, neba ta aiztak. Zerbait jaso dau ortik, baiña oso gitxi; geiago nai leuke. Bere baserri albo abesten dautso txindor batek goiz eta arratsalde. Eta ari zuzentzen dautso samur itaun gozoa:

«Illunabar oro dantzudan
Errotazuri'ko txindorra,
esaidazu zelangoa dan...».

Bere egoitzatik ur-ur itxasoa dauko. Entzuten dau aren orroa ekaitz bakarretan; beste batzutan ez dau ezer entzuten. Zer jazoten ete? Olerkariak diñotsa polito ta samur:

«Adats zuriko leoia da
aserre-bitsetan orruka;
bestetan, ostera, bildotsa
ondar bigunari musuka».

Gorago, muiño ostean, iturri bat dago. Umetatik ara daroen ezkero, ba-daki arako bidea, eta sarri zuzendu oi da bertara. Eder dau aren eresi-otsa entzutea, alboko arbel gaiñean jarrita:

«Leiar-eresitan dantzudan
zabaldiko iturri gardena,
esaidazu zelangoa dan...».

Eta iturriak (olerkariak) erantzun dautso, misterioz jantzitako itzez:

«Iñontzeko alaba antzekoa,
iñar ateko apar galdua,
iraduz jabeturik doan
mendiko negar ezkutua».

Irudimen jostariak mamindu dauan lore apaiña. Illun-litsez oretua bear dala olerkia esan daroenak, ba-dituzu. Baiña niretzat obe, barru ta azal, argi ta bizi, samur sakonak diranak. Atsegiña damosku argiak, eta illunak nekea ekarten. Bizi gaitezan olerkiz, eta olako osotuko.

AITA ONAINDIA